

CENAZEYE KARŞI GÖREVLERİMİZ

Dr. Mehmet CANBULAT

I- Konunun Plânı

- A- İslâm'ın İnsana Verdiği Değer
- B- Ön Hazırlıklar (Ölmek Üzere Olan Bir Kişiyeye Karşı Yapılması Gereken Görevler)
- C- Yıkayıp Kefenlenmesi
- D- Cenaze Namazı
- E- Defin ve Sonrası
- F- Cenaze ile İlgili Bid'atler
- G- Tâziye

II- Konunun Açılımı ve İşleniş

Konuya İslâm'ın insana verdiği değerle insanın diğer canlılardan farklı bir varlık olduğu hususu anlatılarak başlanır. Daha sonra ilgili ayet ve hadisler ışığında ölen bir Müslüman için yapmamız gereken görevlerin neler olduğu açıklanarak devam edilir. Bunlardan cenazenin yıkayıp kefenlenmesi, namazının kılınması ve defni konusuna fıkhi bakımdan ayrıntıya girmeksizin özet bir şekilde ve cemaatin anlayacağı bir düzeyde bahsedilir. Cenaze namazı kılmanın ve taziyede bulunmanın önemi anlatılır. Konu gerek Hz. Peygamber ve gerekse sahabenin uygulama örnekleriyle anlatılarak canlı bir tablo halinde sunulur. Bu arada cenazenin yıkayıp kefenlenmesi, namazının kılınması ve defninin hikmetleri üzerinde durulur. Ayrıca cenaze ile ilgili bid'atlere değinilerek bunlardan kaçınılması istenir. Vaazın sonuna doğru genel bir değerlendirme yapılır ve cenaze ile ilgili yapmamız gereken görevlerin önemi bir kez daha vurgulanır.

III- Konunun Özet Sunumu

İslâm dinine göre insan kâinatın küçük bir parçasını oluşturmasına rağmen büyük bir değer taşır. Yüce Allah, ilk insan Hz. Âdem'i yaratıp ruhundan üflemiş, meleklerden ona saygıda bulunmasını (secde etmesini) istemiş, melekler de ona gereken saygı ve hürmeti göstermişlerdir. Ayrıca, yeryüzünde bulunan her şey insan için yaratılmış, hatta göklerde ve yerde yani evrende bulunan bütün imkânlar onun emrine verilmiştir. Bu yönüyle insan değerli bir varlıktır; hayatında olduğu gibi ölümünden sonra da saygıya layıktır. Bunun içindir ki, ölen bir insan için onu yıkayıp

kefenlenmek, namazını kılmak defnetmek ve yakınlarına taziyede bulunmak gibi yapmamız gereken bir takım görevlerimiz vardır. Bu görevler, Müslüman olmamızın yanı sıra insan olmamızın da bir gereğidir. Şu kadar var ki, bu görevlerin ifası sırasında yalnızca Kur'an ve Sünnette yer alan hükümlerle yetinilmesi, bid'at ve hurafelerden kaçınılması gerekir.

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

وَلَنبَلُوتَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ

“Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele. Onlar; başlarına bir musibet gelince, ‘Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz’ derler.”¹

V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

عن أمِّ سلمة رضي الله عنها قالت: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهُ، فَأَعْمَضَهُ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ الرُّوحَ إِذَا فُيِضَ، تَبِعَهُ الْبَصَرُ فَضَجَّ نَاسٌ مِنْ أَهْلِهِ، فَقَالَ: لَا تَدْعُوا عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُؤْمِنُونَ عَلَيَّ مَا تَقُولُونَ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ، وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ، وَاخْلُقْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الْعَابِرِينَ، وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، وَأَفْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ.

Ümmü Seleme (r.a)’dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v), (vefat etmiş olan) Ebû Seleme’nin yanına girdi. Gözleri açık kalmıştı, onları kapattı. Sonra şöyle buyurdu: “Ruh çıkınca gözler onu izler. ” Tam bu sırada Ebû Seleme’nin aile fertlerinden bazıları bağıra-çağıra ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v); “Kendinize hayırdan başka bir şeyle dua etmeyin. Çünkü melekler dualarınıza âmin derler” buyurdu. Sonra şöyle dua etti: “Allah’ım! Ebû Seleme’yi bağışla. Derecesini hidâyete ermişler seviyesine yükselt! Geride bıraktıkları için de sen ona vekil ol! Ey âlemlerin Rabbi! Bizi de onu da bağışla!. Kabrini genişlet ve nurla doldur!”²

1 Bakara, 2/155-156

2 Müslim, Cenâiz 7, (I,634).

عن أمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ، أَوْ الْمَيِّتَ، فَقُولُوا خَيْرًا، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُؤْمِنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ قَالَتْ: فَلَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ، أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ أَبَا سَلَمَةَ قَدْ مَاتَ، قَالَ: قُولِي: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلَهُ، وَأَعْقِبْنِي مِنْهُ عُقْبَى حَسَنَةً فَقُلْتُ، فَأَعْقَبَنِي اللهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ لِي مِنْهُ: مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Ümmü Seleme (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: “Hasta veya ölünün başında bulunduğunuz zaman güzel sözler söyleyiniz. Zira melekler sizin dualarınıza âmin derler”. Ümmü Seleme dedi ki, Ebû Seleme vefat edince Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim ve: Ey Allahın Resûlü! Ebû Seleme öldü, dedim. Bana şöyle buyurdu: “Allahım, beni ve onu bağışla! Ve bana ondan daha iyi birini nasip et!” diye Allah'a yalvar. ” Hz. Peygamber'in dediği gibi yaptım. Neticede Allah Teâlâ bana Ebû Seleme'den daha hayırlı olan Muhammed (s.a.v)'i eş olarak verdi.³

وعنها قالت: سمعتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول: ما من عبدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ، فيقول: إنا لله وإنا إليه راجعون: اللهم أُوْجِرْني في مُصِيبتي، وأخلف لي خيراً منها، إلا أجزه الله تعالى في مُصِيبته وأخلف له خيراً منها قالت: فلما تُوفِّيَ أبو سَلَمَةَ، قلتُ كما أمرني رسولُ الله صلى الله عليه وسلم، فأخلف الله لي خيراً منه رسولُ الله صلى الله عليه وسلم.

Yine Ümmü Seleme (r.a)'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v)'i şöyle buyururken dinledim: “Herhangi bir kul sıkıntıya düşer de “Biz Allah'dan geldik, Allah'a döneceğiz. Allahım, başıma gelen musibetin ecini ver ve bana bundan daha hayırlısını lutfet” diye dua ederse, Allah Teâlâ onu uğradığı sıkıntıdan dolayı mükâfatlandırır ve ona kaybettiğinden daha hayırlısını verir. ” Ümmü Seleme dedi ki, Ebû Seleme öldüğünde ben, Resûlullah (s.a.v)'in öğrettiği gibi dua ettim. Allah da bana Ebû Seleme'den daha hayırlısını, Resûlullah (s.a.v)'i verdi.⁴

3 Müslim, Cenâiz 6, (I,633); Ebû Dâvûd, Cenâiz 15, (III,486).

4 Müslim, Cenâiz 4, (I,632-633)

عن أسامة بن زيد رضي الله عنهما قال: أُرْسِلْتُ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ تَدْعُوهُ وَتُخْبِرُهُ أَنَّ صَبِيًّا لَهَا، أَوْ ابْنًا، فِي الْمَوْتِ فَقَالَ لِلرَّسُولِ: ارْجِعْ إِلَيْهَا، فَأَخْبِرْهَا أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى، فَمُرَّهَا، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ.

Üsâme İbni Zeyd (r.a)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlullah'ın kızlarından biri (Zeynep), Nebî (s.a.v)'e adam göndererek, çocuğunun (veya oğlunun) ölmek üzere olduğunu haber verdi. Resûlullah (s.a.v) haber getiren kimseye: "Ona dön ve şunu bildir ki, alan da veren de Allah'tır. Onun katında her şeyin belli bir eceli vardır. Sabretsin ve ecrini Allah'tan beklesin" buyurdu.⁵

عن ابنِ عُمَرَ رضي الله عنهما: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عادَ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ، وَمَعَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ رضي الله عنهم، فَبَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بُكَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَوْا، فَقَالَ: أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ، وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا أَوْ يَرْحَمُ (وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ).

İbni Ömer (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v), yanında Abdurrahman İbn Avf, Sa'd İbn Ebû Vakkâs ve Abdullah İbn Mes'ûd (Allah onlardan razı olsun) bulunduğu halde Sa'd İbn Ubâde'yi ziyaret etti. Durumunu görünce Resûlullah (s.a.v) ağladı. Onun ağladığını gören sahâbîler de ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber: "Bilmez misiniz, gerçekten Allah, gözyaşı ve kalbin elemi sebebiyle kişiye azap etmez. Fakat dilini işâret ederek bunun yüzünden azap eder veya bağışlar" buyurdu.⁶

عن أسامة بن زيد رضي الله عنهما: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رُفِعَ إِلَيْهِ ابْنُ ابْنَتِهِ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ، فَفَاضَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟! قَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرَّحْمَاءَ.

Üsâme İbn Zeyd (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v)'e, ölmek üzere olan kızının oğlunu verdikleri zaman, Peygamber'in gözleri

5 Buhârî, Cenâiz 33, (II,80); Müslim, Cenâiz, 9, 11, (I,635-636).

6 Buhârî, Cenâiz 44, (II,85); Müslim, Cenâiz 12, (I,636).

doldu. Bunun üzerine Sa'd İbn Ubâde: Ey Allahın Resûlü! Bu ne haldir? dedi. Hz. Peygamber de: “Bu, Allah’ın, kullarının kalbine koyduğu acıma duygusu, rahmettir. Allah, ancak merhamet sahibi olan kullarına merhamet eder” buyurdu.⁷

عن أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ شَهِدَ الْجِنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا، فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ، فَلَهُ قِيرَاطَانِ قَيْلٍ: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ.

Ebû Hüreyre (r.a)’den rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: “Kim bir cenazede, cenaze namazı kılınıncaya kadar bulunursa, bir kîrat, gömülünceye kadar kalırsa, iki kîrat sevap alır”. İki kîrat ne kadardır? diye sordular. Resûlullah (s.a.v); “İki büyük dağ kadar!” cevabını verdi.⁸

وعنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ اتَّبَعَ جِنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا، وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا، ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ.

Yine Ebû Hüreyre (r.a)’den rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: “Kim, sevâbına inanarak, karşılığını sadece Allah’tan bekleyerek bir müslüman cenazesi ile birlikte gider ve namazı kılınıp gömülünceye kadar beklerse, her biri Uhud dağı kadar olan iki kîrât sevapla döner. Kim de cenaze namazını kılar, defnolunmadan önce ayrılırsa bir kîrât sevapla döner.”⁹

عن أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: هُنَا عَنِ اتِّبَاعِ الْجِنَائِزِ، وَلَمْ يُعَزَمَ عَلَيْنَا.

Ümmü Atıyye (r.a)’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Biz hanımlar cenazeye iştirak etmekten men edildik. Fakat cenâze teşyii bize kesin olarak haram kılınmadı.¹⁰

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ مَيِّتٍ يُصَلِّي عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَبْلُغُونَ مِائَةَ كُلُّهُمْ يَشْفَعُونَ لَهُ إِلَّا شَفَّعُوا فِيهِ.

7 Buhârî, Cenâiz 33, (II,80) Müslim, Cenâiz, 9, 11, (I,635-636).

8 Buhârî, Cenâiz 59, (II,90); Müslim, Cenâiz 52, 53, (I,652-653).

9 Buhârî, İmân 35, (I,17); Müslim, Cenâiz 56, (I,653-654).

10 Buhârî, Cenâiz 29, (II,78); Müslim, Cenâiz 34–35, (I,646).

Âişe (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v)şöyle buyurdu: “Herhangi bir ölüye, sayıları yüzü bulan bir cemaat namaz kılar ve hepsi de ona şefaatçi olursa, onların bu duaları kabul olunur.”¹¹

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ، فَيَقُومُ عَلَى جِنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلًا لَا يُشْرِكُونَ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا شَفَعَهُمُ اللَّهُ فِيهِ.

İbn Abbas (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v)'i şöyle buyururken dinledim dedi: “Bir müslüman ölür de cenaze namazını Allah’a şirk koşmamış kırk kişi kılar, Allah onların cenaze hakkındaki dualarını kabul eder.”¹²

عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيِّ قَالَ: كَانَ مَالِكُ بْنُ هُبَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا صَلَّى عَلَى الْجِنَازَةِ، فَتَقَالَ النَّاسَ عَلَيْهَا، جَزَّاهُمْ عَلَيْهَا ثَلَاثَةَ أَجْزَاءٍ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ ثَلَاثَةَ صُفُوفٍ، فَقَدْ أَوْجَبَ.

Mersed İbn Abdullah el-Yezenî'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Mâlik İbn Hübeyre (r.a), cenaze namazı kılacağı zaman cemaatı az bulursa, onları üç saf hâlinde dizer sonra da şöyle derdi: Resûlullah (s.a.v), “Üç saf cemaatin cenaze namazını kıldığı kişi, cenneti hakeder” buyurdu.¹³

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى الْمَيِّتِ، فَأَخْلِصُوا لَهُ الدَّعَاءَ.

Ebû Hüreyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre, “Resûlullah (s.a.v)'i şöyle buyururken dinledim” demiştir: “Cenaze namazı kıldığınız zaman, ölen kimseye ihlâsla dua ediniz!”¹⁴

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَسْرِعُوا بِالْجِنَازَةِ، فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً، فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ تَكُ سَوَى ذَلِكَ، فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ.

Ebû Hüreyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Cenâzeyi süratli taşıyım. Eğer o iyi bir kişi ise, bu onun için bir hayırdır; onu bir an evvel kabirdeki hayır ve sevabına kavuşturmuş

11 Müslim, Cenâiz 58, (I,654).

12 Müslim, Cenâiz 59, (I,655); Ebû Dâvûd, Cenâiz 41, (III,517).

13 Ebû Dâvûd, Cenâiz 39, (III,515).

14 Ebû Dâvûd, Cenâiz 56, (III,538).

olursunuz. Yok eğer iyi bir kişi değilse, bu da bir şerdir; onu çabucak omuzlarınızdan atmış olursunuz.”¹⁵

عن أبي سعيد الخُدْرِيّ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا وُضِعَتِ الْجِنَازَةُ، فَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً، قَالَتْ: قَدُّمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ لِأَهْلِهَا: يَا وَيْلَهَا أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا؟ يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ.

Ebû Sa’îd el-Hudrî (r.a)’den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.v) şöyle buyururdu: “Ölü tabuta konup da erkekler onu omuzlarına aldıkları zaman, eğer o iyi bir kişi ise; “beni bir an önce yerime ulaştırınız!” der; eğer iyi biri değilse, “eyvah, beni bu tabut ile nereye götürüyorsunuz?” diye feryat eder. Ölünün bu seslenişini insanlardan başka her yaratık işitir. Şayet insan bu sözleri işitecek olsaydı, düşüp bayılırdı.”¹⁶

عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبيّ صلى الله عليه وسلم قال: نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْتِهِ حَتَّى يُقْضَ عَنْهُ.

Ebû Hüreyre (r.a)’den rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Mü’minin ruhu, ödeninceye kadar borcuna bağlı kalır”¹⁷

عن حُصَيْنِ بْنِ وَحْوَاحٍ رضي الله عنه، أَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ رضي الله عنه مَرِضَ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ فَقَالَ: إِنِّي لَا أَرَى طَلْحَةَ إِلَّا قَدْ حَدَثَ فِيهِ الْمَوْتُ فَأَذِنُونِي بِهِ وَعَجِّلُوا بِهِ، فَإِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِحَيْفَةِ مُسْلِمٍ أَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَانِي أَهْلِهِ.

Husayn İbn Vahvah (r.a)’den rivayet edildiğine göre Talha İbnü’l-Berâ İbni’l-Âzib (r.a) hastalanmıştı. Peygamber (s.a.v) onu ziyarete geldi. (Çıkarken) şöyle buyurdu: “Talha’ya ölümün yaklaştığını görüyorum. Ölecek olursa bana haber verin; techiz ve tekfini işinde elinizi çabuk tutun. Çünkü bir müslümanın cesedini ailesi yanında bekletmek uygun değildir.”¹⁸

15 Buhârî, Cenâiz 52, (II,87-88); Müslim, Cenâiz 50, 51, (I,652).

16 Buhârî, Cenâiz 51, (II,87); 53, (II,88); 91, (II,103).

17 Tirmizî, Cenâiz 76, (III,389) .

18 Ebû Dâvûd, Cenâiz 34, (III,511).

عن علي رضي الله عنه قال: كُنَّا فِي جِنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْعُرْقِدِ فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَعَدَ، وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ فَنَكَسَ وَجَعَلَ يَنْكُثُ بِمِخْصَرَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَتَكَلَّمُ عَلَى كِتَابِنَا؟ فَقَالَ: اْعْمَلُوا، فَكُلُّ مُيَسَّرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ.

Ali (r.a)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Bakîü'l-ğarkad Kabristanı'nda bir cenazenin defni için bulunuyorduk. Derken Resûlullah (s.a.v) elinde baston olduğu halde yanımıza geldi, oturdu. Biz de çevresine oturduk. Başını eğdi ve bastonuyla yere bir şeyler çizmeye başladı. Sonra da şöyle buyurdu: “İçinizde, cennet veya cehennemdeki yeri önceden bilinmeyen kimse yoktur. ” Orada bulunanlar: Ey Allahın Resûlü! Biz akıbetimizi ezeldenki o yazıya havale edip ameli bırakalım mı? dediler. Hz. Peygamber: “ (Hayır) siz görevinizi yapmaya bakın. Herkes niçin yaratıldı ise onu kolayca elde eder” buyurdu.¹⁹

عن أبي عمر وقيل: أبو عبد الله، وقيل: أبو ليلى - عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رضي الله عنه قال: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَرَّغَ مِنْ دَفْنِ الْمَيِّتِ وَقَفَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: اسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ وَسَلُّوا لَهُ التَّشْيِيتَ، فَإِنَّهُ الْآنَ يُسْأَلُ.

Ebû Abdullah veya Ebû Leylâ künyeleriyle de bilinen Ebû Amr Osman İbn Affân (r.a)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.v) bir ölü defnedildikten sonra kabri başında durdu ve şöyle buyurdu: “Kardeşinizin bağışlanmasını isteyiniz ve Allah'tan ona başarılar dileyiniz. Çünkü o şu anda sorgulanmaktadır”.²⁰

عن عمرو بن العاص رضي الله عنه قال: إِذَا دَفَنْتُمُونِي، فَأَقِيمُوا حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورًا، وَيُقَسَّمُ لَحْمُهَا حَتَّى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ، وَأَعْلَمَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ رَبِّي

Amr İbnül-Âs (r.a)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: “Beni kabrime defnettığınız zaman, bir deve kesip etini parçalayacak kadar mezarımın başında bekleyin ki, sizin varlığınızla yeni hayatıma alışma imkânı bulayım ve Rabbimin elçilerine vereceğim cevapları hazırlayayım.”²¹

19 Buhârî, Cenâiz 83, (II,89);Tefsîru sûre(92)3, 4, 5, 7, (VI,84-85-86); Kader 4, (VII212); Tevhîd 54, (VIII,215); Müslim, Kader 6-8; (III,2039-2040).

20 Ebû Dâvûd, Cenâiz 69, (III,550).

21 Müslim, İmân 192, (I,112-113)

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أُمَّيْ افْتُلِ تَتَ نَفْسُهَا وَأَرَاهَا لَوْ تَكَلَّمْتُ، تَصَدَّقْتُ، فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ ۗ

Âiše (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v)'e bir adam; Annem ansızın öldü. Öyle sanıyorum ki, şayet konuşabilseydi, sadaka verilmesini vasiyyet ederdi. Şimdi ben onun adına sadaka versem, sevabı ona ulaşır mı? diye sordu. Nebî (s.a.v) de: “Evet” buyurdu.²²

عن أبي هريرة رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ.

Ebû Hüreyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: “İnsan ölünce, şu üçü dışında bütün amellerinin sevabı kesilir: Sadaka-i câriye, kendisinden istifade edilen ilim, arkasından dua eden hayırlı evlat.”²³

عن أنس رضي الله عنه قال: مَرُّوا بِجِنَازَةٍ، فَأَتْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَجَبَتْ. ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى، فَأَتْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَجَبَتْ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ: هَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا، فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا، فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ.

Enes (r.a) şöyle dedi: Hz. Peygamber, bazı sahâbîler ile birlikte bulunurlarken onların yanından bir cenaze geçti. Ashâptan bazıları o cenazeyi hayırla andı. Bunun üzerine Nebî (s.a.v): “Kesinleşti” buyurdu. Sonra bir cenaze daha geçti. Orada bulunanlar onu da kötülükle andılar. Resûl-i Ekrem (s.a.v) yine: “Kesinleşti” buyurdu. Bunun üzerine Ömer İbnu'l-Hattâb: Ne kesinleşti Ya Resûlallah? diye sordu. Peygamber (s.a.v) da şöyle buyurdu: “Şu önce geçen cenazeyi hayırla andınız; bu sebeple onun cennete girmesi kesinleşti. Bu berikini kötülükle andınız; onun da cehenneme girmesi kesinleşti. Çünkü siz (mü'minler), yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz.”²⁴

عن أبي الأسود قال: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَمَرَّتْ بِهِمْ جِنَازَةٌ، فَأَتَيْتُ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، ثُمَّ مَرَّ بِأُخْرَى، فَأَتَيْتُ عَلَى

22 Buhârî, Cenâiz 95, (II,106); Vasâyâ 19, (III,193); Müslim, Zekât 51, (I,696).

23 Müslim, Vasiyyet 14, (II,1255); Ebû Dâvûd, Vasâyâ 14,(III,300).

24 Buhârî, Cenâiz 86, (II,100); Şehâdât 6, (III,149); Müslim, Cenâiz 60, (I,655).

صَاحِبِهَا خَيْرًا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، ثُمَّ مَرَّ بِالثَّالِثَةِ، فَأُثِنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا شَرًّا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، قَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ: فَقُلْتُ: وَمَا وَجَبَتْ، يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ فَقُلْنَا: وَثَلَاثَةٌ؟ قَالَ: وَثَلَاثَةٌ فَقُلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: وَاثْنَانِ ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ.

Ebü'l-Esved'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Medine'ye gelmiş Hz. Ömer'in yanında oturuyordum. Yanımızdan bir tabut geçti. İçindeki hayırla anıldı. Bunun üzerine Ömer; “kesinleşti” dedi. Sonra bir başka tabut daha geçti, onun içindeki de hayırla anıldı. Ömer yine “kesinleşti” dedi. Daha sonra üçüncü bir tabut geçti, onun içindeki kötülükle anıldı. Ömer yine; “kesinleşti” dedi. Bu defa ben kendisine: Ne kesinleşti, ey mü'minlerin emiri? dedim. Ömer şöyle cevap verdi: Ben, Resûlullah (s.a.v)'in buyurduğu gibi söyledim. O: “Herhangi bir müslüman hakkında dört kimse hayırla şahitlik ederse, Allah onu cennetine kor” buyurmuştu. Biz kendisine: Peki üç kişi şehâdet ederse? dedik. “Üç kişi şehâdet ederse de aynıdır” buyurdu. Biz; Ya iki kişi şâhitlik ederse? dedik. “İki kişi de şahitlik etse yine aynıdır” buyurdu. Artık bir kişinin şahitliğini de sormadık.²⁵

VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

Mehmet Zihni, Ni'met-i İslâm, İst. 1326, sh. 189-191, 217-220 Ö. Nasuhi BİLMEN, Büyük İslâm İlmihali, 245-269 Mehmet ŞENER, T. D. V. İslâm Ansiklopedisi, “Cenaze” maddesi Nevevî, Riyazü's-salihin Terceme ve Şerhi, Müt. M. Yaşar KANDEMİR, İ. L. ÇAKAN, R. KÜÇÜK, Erkam yay., İst., 1997, IV/521-594; V/5-22 Vecdi AKYÜZ, Mukayeseli İbadetler İlmihali, İst., 1995, I/381-392; II/1-11 Heyet, Kur'an Yolu, Ankara, 2003, ilgili ayetlerin tefsiri Hayreddin KARAMAN, İslâm'ın Işığında Günün Meseleleri, İst. 1982, I, 64-126.

25 Buhârî, Cenâiz 86, (II,101); Şehâdât 6, (III,149).